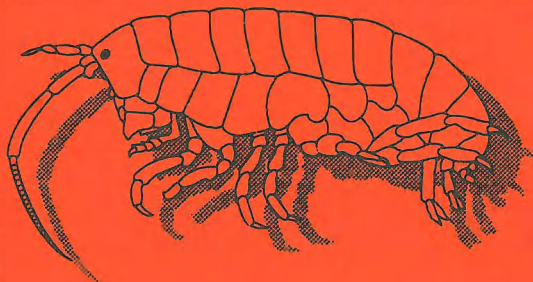

Afgiftekantoor Oostende 1

ISSN 0773-3542

De Strandvlo

Verantwoordelijke uitgever: Francis Kerckhof, Muscarstraat 14, 8400 Oostende

I Z W O vzw

Victorialaan 3

B-8400 Oostende

Driemaandelijks Tijdschrift
van **De Strandwerkgroep België**
Jaargang 16 nr. 2
Juni 1996

Periodiek van "De Strandwerkgroep", vereniging voor mariene biologie.
Verschijnt driemaandelijks.

Voorzitter: Francis KERCKHOF, Muscarstraat 14, 8400 Oostende. Tel. 059/50.72.94

Penningmeester, ledenadministratie & verkoop oude nrs. van De Strandvlo: Bart VERHAEGHE, Zuidbroekstraat 11, 8600 Woumen. Tel. 051/50.23.46

Secretaris:

Redacteur: Ingrid JONCKHEERE, Kerkeweg 32, 8490 Snellegem. Tel. 050/81.37.68 of 058/52.19.46

Natuurhistorisch Archivaris: Jean-Paul VANDERPERREN, Hoogstraat 137, 1980 Zemst. Tel. 015/61.07.81

Public Relations: Marie-Thérèse PANNEELS-VANHAELLEN, Lindegaarde 3, 1830 Machelen. Tel. 02/251.86.56 in het weekend 058/51.86.15

Bestuurslid: Guido RAPPE, Kapelstraat 3, 9910 Ursel. Tel. 093/74.39.68

Abonnementsprijs: 250,- BEF. Te storten op rek. 001-1091291-20, t.n.v. "De Strandwerkgroep" p/a B. VERHAEGHE (zie hoger). In Nederland kan gestort worden op postgiro 0222305 met vermelding "Strandwerkgroep België". Het lidgeld bedraagt 15 gulden

Je kunt steunlid worden door storting van minimum 500,- BEF.

Jaargang 16 nr. 2

Woord vooraf - Bestuursmededelingen - Excursiekalender	47
Vanhaelen, M.-Th. Taal-'wijzer' voor strand en zee	50
19176 Vanhaelen, M.-Th., I. Jonckheere & N. Severijns. Talrijk aanspoelen van de grote spinkrab <i>Maja squinado</i> (Herbst, 1788) aan de Belgische Westkust	52
19178 Jonckheere, I. Levende <i>Lutaria angustior</i> en het harig porseleinkrabje aangespoeld op het strand van Koksijde.	60
19179 Vanhaelen, M.-Th. Grote stranding van zeldzame krabbensoorten na de februaristorm 1996 aan de Westkust.	62
19200 Haelters, Jan. Stranding van een gewone dolfin <i>Delphinus delphis</i> te Heist.	70
19182 Kerckhof, F. & E. Eneman. Het kwalletje <i>Sarsia tubulosa</i> (Sars, 1835) in de Spuikom van Oostende.	73
Korte Mededelingen	76

WOORD VOORAF

Het zomernummer van De Strandvlo heeft wat lang op zich laten wachten maar het is ons toch gelukt een boekje samen te stellen. Wat gebrek aan tekst, de redactie en de drukker op verlof en heel wat typ- en opzoekwerk voor de Index (van de voorbije 15 jaargangen van De Strandvlo) zijn de oorzaak van de vertraging.

In dit boekje staan de krabben op de voorgrond. Vooral de strandingen langs de Westkust worden nauwkeurig in de gaten gehouden. Zo werden daar onder andere het harig porseleinkrabje, het teennagelkrabje *Thia scutellata* en juveniele exemplaren van *Maja squinado* opgemerkt. Wanneer ontvangt de redactie eens iets soortgelijks van de Oostkust ??

Hoe moet het in de toekomst met de nieuwe spelling in De Strandvlo ? Het artikel taal-'wijzer' voor strand en zee helpt ons wat op weg.

Het artikel over het kwalletje *Sarsia tubulosa* in de Spuikom, de strandingen van *Lutraria angustior* en de korte mededelingen zorgen toch nog voor een gevarieerd zomernummer.

Tot slot is het bestuur van de Strandwerkgroep (1 jaar na het overlijden van Dirk) nog steeds op zoek naar een nieuwe secretaris. Kandidaat ? Neem snel contact op met het bestuur.

BESTUURSMEEDEDELINGEN

Laagwatertabel Oostende / april - mei - juni 1996 (weekends)

juli		augustus	
za 06/07	11.21-23.51	za 03/08	10.11-22.39
zo 07/07	-12.12	zo 04/08	10.57-23.26
za 13/07	06.07-18.33	za 10/08	04.43-17.21
zo 14/07	06.50-19.13	zo 11/08	05.45-18.13
za 20/07	10.09-22.38	za 17/08	09.10-21.36
zo 21/07	10.45-23.15	zo 18/08	09.44-22.10
za 27/07	04.08-16.42	za 24/08	02.32-15.08
zo 28/07	05.11-17.46	zo 25/08	03.43-16.21
		za 31/08	09.04-21.30
september		LW te :	
zo 01/09	09.47-22.14	Boulogne	43 min. vroeger
za 07/09	02.47-15.27	Calais	19 min. vroeger
zo 08/09	04.02-16.46	Duinkerke	9 min. vroeger
za 14/09	08.10-20.34	Nieuwpoort	2 min. vroeger
zo 15/09	08.43-21.07	Zeebrugge	8 min. later
za 21/09	00.49-13.24	Vlissingen	30 min. later
zo 22/09	02.09-14.47		
za 28/09	08.01-20.25		
zo 29/09	08.42-21.07		

Opmerking : Er wordt in deze tabel geen rekening gehouden met de zomertijd.

Het bestuur van de Strandwerkgroep is nog steeds op zoek naar een nieuwe secretaris. Voelt u zich geroepen ? Aarzel niet om de voorzitter te contacteren.

Excursiekalender

Zondag 1 september : Zeebrugge : strand en westerstaketsel

Afspraak : om 10 uur aan het oostelijk einde van de stranddijk

Zondag 17 november : strandexcursie van Oostduinkerke (St.-André) tot Koksijde (Schipgat)

Afspraak : om 10 uur op het strand St.-André, einde Scottlaan (rechtover boothotel La Péniche) * Visserijmuseum, Oostduinkerke

Zondag 29 december : Eindejaarsexcursie naar het Westhoekstrand, De Panne

Afspraak : om 10 uur op het einde van de Dynastielaan, op het dijkje

** In geval van zeer slecht weer, verlaten we vlugger het strand en kunnen we (vrijblijvend) een museum bezoeken.*

Voor praktische informatie i.v.m. bovenstaande uitstappen kun je steeds terecht bij M.-Th. Vanhaelen, Lindegaaude 3, 1830 Machelen. Telefoonnummer tijdens de week 02/251.86.56 in het weekend 058/51.86.15.

Stranddag op zondag 22 september

Op zondag 22 september van 10 uur tot 17 uur organiseert Vakantiegenoegens de Stranddag 96, een gezinsvriendelijke natuur- en wandelhappening op het strand tussen De Haan en Blankenberge. De organisatoren verwachten 15.000 deelnemers uit heel Vlaanderen. Via Natuurreservaten vzw werd de Strandwerkgroep gevraagd om een educatieve stand langs het wandeltraject op te zetten.

De wandelaars starten doorlopend in De Haan of Blankenberge vanaf 10 uur en 14 uur. De stand van de strandwerkgroep zal op het strand aan het einde van de zeedijk in De Haan, richting Wenduine worden geplaatst.

We zijn nog op zoek naar medewerkers. Geïnteresseerd ? Neem dan contact op met Francis Kerckhof, Muscarstraat 14, 8400 Oostende. Tel. 059/50.72.94

Taal-'wijzer' voor strand en zee

M.-Th. Vanhaelen

Wie geraakt er nog 'wijs' uit ? Die nieuwe spelling ! Voor ons, strandwaarnemers, -jutters en -auteurs hebben de nieuwe spellingsregels ook gevolgen. Dus heb ik getracht een lijstje samengestelde woorden bijeen te sprokkelen. Het is voor aanvulling en verbetering vatbaar is.

Hier gaan we dan :

1) zó:	paarden <u>a</u> neemoon	2) a - maar:	weduweroosje
	paarden <u>m</u> ossel		zonnester
	paarden <u>v</u> isser ?		zonnevis
	paarden <u>z</u> adel		zeepaddestoel
	krabbens <u>c</u> hild		zeepissebed
	krabbens <u>z</u> akje		
	krabbens <u>p</u> oot	2) b - ook :	zand-aal (niet zandaal)
	krabbens <u>s</u> chaar		zee-eik (niet zeeëik)
	erwten <u>k</u> rabbetje		zee-egel (niet zeeëgel)
	eenden <u>m</u> ossel		
	ganzen <u>v</u> oetje	3)	slangenzeenaald (of
	sterren <u>p</u> ok (of sterpok)		slangzeenaald)
	sterren <u>k</u> ijker (vis)	- en ?	schelpengruis ? of
			schelpgruis
	haaien <u>t</u> and		
	haaien <u>k</u> apsel	4) wel ingeburgerd lijken me :	
	roggen <u>e</u> ikapsel		schelpengids
	reuzen <u>p</u> ijlinktvis		schelpentabel
	muizen <u>o</u> ortje		zeewierengids
	muizen <u>k</u> eutel		zeevissengids enz..

we moeten nu ook niet aan alles gaan twijfelen.

5) één troost : plantenliefhebbers zijn er nog erger aan toe :

stel je voor :

wespe-orchis ? en leeuwenbek

geite-blad en koeienoog

slangekruid en ganzenvoet

paardekastanje en paardenstaart

Voor verklaring van de spellingsregels werd onder andere gebruik gemaakt van:

De nieuwe spelling, gratis bijlage bij Het Nieuwsblad. 11 december 1995. p. 6

Spellenderwijs, stipkrant, gratis bijvoegsel bij Het Nieuwsblad. 15 april 1996 p. 6-8.

(N.B. Ik gebruikte geen Van Dale of Groen boekje maar probeerde alleen de nieuwe spellingsregels toe te passen)

**Lindegaarde 3
1830 Machelen**

Talrijk aanspoelen van de grote spinkrab *Maja squinado* (Herbst, 1788) aan de Belgische Westkust

M.-Th. Vanhaelen, I. Jonckheere, N. Severijns

In de periode van 27 december 1995 tot en met 20 januari 1996 werden aan onze Westkust niet minder dan 107 rugschilden (tot 3,8 cm lang), 1 volledig dier (schildlengte 2.7 cm) en een fragment van de grote spinkrab *Maja squinado* (Herbst, 1788) gevonden. Alle vondsten zijn waarschijnlijk afkomstig van één stranding na het springtij van 25 december 1995. Door gunstige omstandigheden, nl. de aanhoudende zachte NO- tot O-wind en het afnemende tij in de daaropvolgende weken is het strandaanspoelsel van de springvloedlijn geleidelijk in de richting van Frankrijk getransporteerd en niet opnieuw in zee verdwenen. Er rekening mee houdend dat het aanspoelen plaatsvond tijdens een vakantieperiode en wandelaars dus wel enkele schildjes zullen opgeraapt hebben die niet gemeld zijn, kan de totale stranding geschat worden op een 125-tal baby-schildjes van de grote spinkrab.

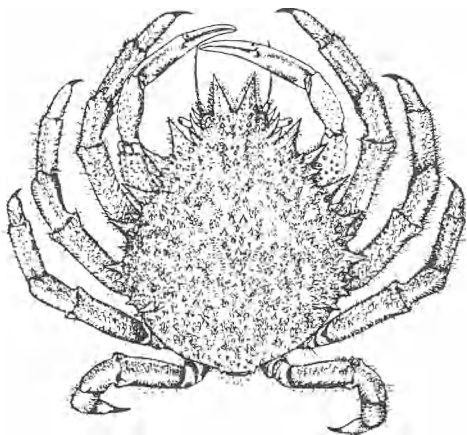

Fig. 1 : Grote spinkrab, *Maja squinado*.
(Naar Christiansen, 1969).

bezet met stukjes darmwier *Enteromorpha* sp. Een twintigtal schildjes vertoonden, vooral in de streek van het rostrum, een groot aantal setae (rechte en haakvormige borstelige haartjes) (zie Adema, 1991). Bij de schildjes van 29 en 31 december '95 waren er drie flinterdunne, weke en doorzichtige exemplaren (respectievelijk 2,1 cm, 2,3

In dezelfde periode, waarin de temperaturen bijna permanent onder het vriespunt lagen, spoelden ook grote aantallen schilden en dode dieren van andere krabben op onze stranden aan. Zo waren de Noordzeekrab *Cancer pagurus*, de strandkrab *Carcinus maenas*, de helmkrab *Corystes cassivelaunus*, de gewone zwemkrab *Liocarcinus holsatus* en de fluwelen zwemkrab *Necora puber* vrij talrijk tot algemeen aanwezig.

In tabel 1 wordt een gedetailleerd overzicht gegeven van de vondsten van de grote spinkrab. Vele exemplaren waren

cm en 3,0 cm lang) die tijdens het drogen opkrulden en erg broos werden. Blijkbaar behoorden ze toe aan dieren die recentelijk vervelden. Verder bevatte één van de op 31 december gevonden schilden (lengte 2,9 cm) binnenin ook een vliezig nieuw schildje. Mogelijk heeft dit dier, verrast door de koude, zijn oude schild niet afgeworpen. Zoals blijkt uit de eerder kleine afmetingen (de lengte van de rugschilden varieert van 1,5 cm tot 3,8 cm) betreft het zeer jonge dieren. De lengte van de gevonden rugschilden is steeds beduidend groter dan de breedte - volgens Adema (1991) is dit karakteristiek voor jonge dieren van de grote spinkrab -, in tegenstelling tot de rugschilden van volwassen dieren die bijna even breed als lang zijn. Volgens Adema (1991) kan de lengte van het rugschild bij oude exemplaren van de grote spinkrab tot 16 cm bedragen voor wijfjes en tot 22,5 cm voor mannetjes. Volgens Pawson (1995) varieert de lengte van het rugschild van volwassen dieren van 8,5 tot 20 cm bij mannetjes en van 7 tot 17,5 cm bij wijfjes.

Naast de strandvondsten werden ook door vissersboten grote spinkrabben gevangen, en dit zowel in onze kustwateren (binnen de twaalf-mijl zone) als ter hoogte van Engeland ("Falls" - oostkust, buiten het Kanaal). Volgens Eneman (1996) werd in de periode van 17 november 1995 tot 19 januari 1996 elf maal melding gemaakt van vangsten van de grote spinkrab, waarvan tweemaal in de Belgische kustwateren nl. op 25 november 1995 door de O.100 (een zeer groot exemplaar; te bezichtigen in het Aquarium te Oostende) en op 19 december 1995 door de O.148. Een overzicht van de vangsten wordt gegeven in tabel 2. Vermits echter steeds volwassen exemplaren gevangen werden kan er geen verband bestaan met de strandvondsten. Het betreft hier meer dan waarschijnlijk dieren die zich zelfstandig vrij ver noordwaarts verplaatst hebben. De grote spinkrab is een 'zuidelijke' soort die in de oostelijke Atlantische Oceaan voorkomt (Clark 1986) vanaf het eiland Man aan de westkust van Engeland (Loughros Beg Bay, ca. 54°46' N 8°33' W, is de meest noordelijke vindplaats tot hiertoe) tot

✱

Fig. 2 : Grote spinkrab, *Maja squinado*.

Ware grootte.

exemplaar Oostduinkerke 22-2-1996

Angola (ca. 12°35' S 13°26' E). In het zuidelijk deel van de Noordzee, in de Ierse Zee, in het Kanaal en in het grootste deel van de Middellandse Zee is de soort vrij algemeen. Ze blijkt echter niet voor te komen in de Baltische Zee en de Zwarte Zee (Pawson, 1995). Uit waarnemingen die werden uitgevoerd tussen 1986 en 1990 blijkt dat de grote spinkrab in het noordelijke deel van haar verspreidingsgebied het meest algemeen is in het westelijk deel van het Kanaal, en dan vooral in het gebied van Cap de la Hague (bij Cherbourg) tot Guernsey en tot Morlaix (Pawson, 1995). In het noord-oostelijk deel van het Kanaal komt de soort vrij algemeen voor tot dicht tegen de Belgisch-Franse grens. In dit deel van het Kanaal, ter hoogte van Calais, wordt volgens Pawson (1995) jaarlijks tussen 1 en 10 ton grote spinkrabben gevangen in een gebied van ongeveer 50 bij 70 kilometer. In Wissant (tussen de Cap Blanc Nez en de Cap Griz Nez, en op slechts een 70-tal km van de Belgisch-Franse grens), waar kleine visserboten dagelijks in zee gaan en vervolgens op het dorpsplein hun netten kuisen en dan hun waar aan de man brengen, vormen grote spinkrabben een behoorlijke fractie van de vangst. Tengevolge van deze visserij worden grote spinkrabben ook vrij algemeen aangetroffen op het strand van Wissant. Voor België zijn echter slechts zeer weinig vondsten bekend. Van Beneden (1861) vermeldde exemplaren van de Belgische kust, echter zonder verdere plaatsaanduiding. Het is ook niet duidelijk of het hier strandvondsten betrof dan wel vangsten van de kustvisserij. Latere vondsten van België betroffen tot hertoe steeds exemplaren die door de schepen van de kustvisserij vóór onze kust werden gevangen. Zo werd op 15 augustus 1933 een 14 cm lang en 11 cm breed dier gevangen door de kotter O.1 die op garnalen aan het vissen was in het zogenaamde Vaarwater tussen Bredene en De Haan (Leloup, 1941). Op 31 juli en op 12 augustus 1984 werd telkens één mannelijk exemplaar opgevisst door de vissersschepen 0.470 (bij Smallbank) en 0.23 (Eneman, 1985), terwijl op 19 april 1985 tenslotte, door een kustvisser een vrouwelijk exemplaar van de grote spinkrab werd binnengebracht (Kerckhof, 1987).

Voor zover bekend zijn de in tabel 1 vermelde vondsten dus de eerste waarnemingen van *Maja squinado* op het Belgische strand. Het voorkomen van een zuidelijke soort als de grote spinkrab vóór onze kust is het gevolg van de warme zomers en de zeer zachte winters van de voorbije jaren, en de daarmee verbonden duidelijk hogere temperatuur van het Noordzeewater, waardoor zuidelijke zeebewoners naar onze streken afzakken. Ook C. d'Udekem d'Acoz treedt deze visie bij: 'Hoogstwaarschijnlijk zijn tijdens de hete zomer van 1995 larven van *Maja squinado* uit het kanaal tot vóór onze kust terechtgekomen en ontwikkelden zich hier tot jonge krabben'. Hij bevestigt ook dat juveniele *M. squinado* nooit eerder op onze stranden zijn waargenomen (persoonlijke mededeling). Andere zuidelijke soorten die sinds enkele jaren levend aan onze kust

voorkomen zijn o.a. de wenteltrap *Epitonium clathrus*, de gevlochten fuikhoren *Nassarius reticulatus* en de Japanse oester *Crassostrea gigas*.

Maja squinado komt vooral voor op dieptes van 0 tot 70 meter. De soort kan op verschillende bodemtypen gevonden worden, maar schijnt zich toch bij voorkeur op te houden op een zandige of stenige bodem. Vanaf een lengte van ongeveer 7 cm zijn de dieren geslachtsrijp. De voortplanting vindt plaats in de lente en in de herfst. Wijfjes met eieren zijn gevonden van maart tot oktober. Het larvale pelagische stadium duurt slechts twee tot drie weken, afhankelijk van de temperatuur van het zeewater (Pawson, 1995). In Bretagne zijn juveniele dieren in de zomer vooral in de getijdenzone te vinden. Ook uit de verspreiding in ruimte en tijd van de vangsten blijkt dat de jonge dieren in de ondiepe kustwateren verblijven tot ze volwassen zijn, in hun tweede jaar. Volgens Pawson (1995) houden de jonge dieren van de grote spinkrab zich enkel op, op plaatsen waar de diepte beperkt is tot 20 meter en waar de bodem bestaat uit rotsen of kleine keien afgewisseld met zand of modder. Aan de Franse kust bevinden de meest belangrijke gekende verblijfplaatsen van jonge dieren zich ten zuiden van de lijn die de Cap de Flamanville (een 20-tal km ten zuiden van de Cap de la Hague) verbindt met het eiland Jersey en met Paimpol (op de noordkust van Bretagne). Kleinere groepen van jonge exemplaren houden zich op in de meeste baaien tussen Paimpol en Camaret (bij Brest), op de Franse kust van het westelijk deel van het Kanaal. Tot nog toe werd nog niet onderzocht of er zich misschien ook groepen van jonge grote spinkrabben ophouden op de Engelse of de Franse kust van het oostelijk deel van het Kanaal (dit is ten oosten van Cherbourg). Volgens Pawson (1995) verlaten de volwassen dieren de kustwateren van september tot januari. Ze migreren dan naar gebieden ten zuiden van het eiland Guernsey en buiten de noord-westelijke kust van Frankrijk, ten zuiden van Brest, om er te overwinteren. De diepte in deze gebieden bedraagt meer dan 50 meter en de spinkrabben blijven daar gedurende de koudste periode van het jaar. Van april tot juni keren de dieren terug naar de kustwateren.

Na de eerste zware winterstormen rond 20 februari '96 zijn geen grote spinkrabben meer aangespoeld. Blijkbaar leefde de hele populatie jonge *Maja squinado* ten gevolge van de hete zomer zéér dicht voor de kust, zodat ze als eerste slachtoffer werden van de vorstperiode. Mogelijk is deze populatie nu volledig uitgeroeid. Toch is het nodig aandachtig de strandingen te volgen, want het is niet uitgesloten dat er toch nog andere jonge populaties dieper in zee zouden leven, die nog niet bedreigd worden.

Summary:

In the period from December 27, 1995 until January 20, 1996, 107 carapaxes, one complete animal and one fragment of the common spider crab *Maja squinado* (Herbst, 1788) were collected on the western beaches of the coast of Belgium. The length of the carapaxes varies from 1.5 cm to 3.8 cm. The majority of them was partially covered with pieces of *Enteromorpha spec.* Three carapaxes were very thin and had clearly belonged to animals that had moulted shortly before.

Probably, all material was originally washed ashore during the spring tide of December 25. Supposedly all these animals belonged to a small population that was living in very undeep water, where they died from the frosty weather. After the heavy winter storms around February 20, 1996 no common spider crabs were reported anymore. This could indicate that this population was exterminated completely by the wintery weather. It is not known whether other populations would still be present in the Belgian coastal waters.

Although *Maja squinado* is commonly caught by fishery in the region of Wissant (which is only about 70 km south of the Belgian-French border), and although common spider crabs have occasionally also been reported by fishing boats in the Belgian coastal waters, the finds that are reported here are, as far as is known, the first finds of this crab on the Belgian beaches. The presence of *Maja squinado* in the Belgian coastal waters is related to the past sequence of very warm summers and soft winters and the clearly higher temperature of the water of the North Sea that goes with this. In this respect it is to be noted that in the past two to three years also other species that use to live more southward, like *Epitonium clathrus*, *Nassarius reticulatus* and *Crassostrea gigas*, are regularly found alive on the Belgian beaches and breakwaters.

Tabel 1. Overzicht van de vondsten van de grote spinkrab *Maja squinado* (Herbst, 1788) aan de Belgische Westkust in de periode december 1995 - januari 1996. In de kolom "aantal" wordt steeds het aantal rugschilden dat werd aangetroffen gegeven, tenzij anders vermeld. (Vindplaatsen: ODK = Oostduinkerke, KOK = Koksijde, DP = De Panne. Waarnemers: MV = Marie-Thérèse Vanhaelen, IJ = Ingrid Jonckheere, NS = Nathal Severijns, KM = Koen Magdaleens)

Datum	Wind-richting	Lokatie	Aantal	Lengte schild	Wrn
27-12-95	O	ODK, centrum dijk, eblijn	2 ^a	2.7cm - 2.7cm	MV
28-12-95	NO	ODK tot KOK, Schipgat	14	1.5 - 3.5 cm	MV
29-12-95	NO	medio-litoraal			
		ODK, centrum dijk	1	2.0 - 3.2 cm	MV
30-12-95	O	KOK, St. André + Schipgat, vloedlijn	17 ^b	2.0 - 3.2 cm	MV
		KOK, golfbreker nr.1 tot nr.10, medio-litoraal	3	1.8 - 2.7 cm	IJ
		KOK, golfbreker nr.1 tot nr.10, medio-litoraal	4	2.2 - 3.0 cm	IJ
		DP, Westhoek, vloedlijn	2 ^c	2.3 - 2.8 cm	NS
31-12-95	O	ODK, St. André, vloedlijn	1	2.8 cm	NS
		KOK, ten N van 1ste golfbreker, vloedlijn	15 ^{d,e}	2.2 - 3.8 cm	MV
1-1-96	NO	KOK, ten N van 1ste golfbreker, vloedlijn	9	1.9 - 3.0 cm	MV
2-1-96	N	KOK, St. André	1		KM
	N	KOK, St. André, vloedlijn	4	1.6 - 3.2 cm	MV
	N	KOK, bij 1ste golfbreker, vloedlijn	11	1.6 - 3.2 cm	MV
3-1-96	ZO	KOK, bij 1ste golfbreker, vloedlijn	5	1.6 - 3.0 cm	MV
12-1-96	Z	KOK, Ster der Zee tot 1ste golfbreker	12	1.6 - 3.8 cm	MV
13-1-96	Z	Bray-Dunes, Péroquet	2	2.8 - 3.0 cm	MV
		DP, Westhoekstrand	2	2.8 - 3.0 cm	MV
14-1-96	Z - ZO	SIB	0		MV
	Z - ZO	KOK, golfbrekers	1	2.9 cm	MV
20-1-96	O - NO	KOK, ten N van 1ste golfbreker + St. André	2	1.9 en 2.8 cm	MV

- a) Eén rugschild en één bevroren, stervend, mannelijk volledig dier.
- b) Twee weke schilden.
- c) In één rugschild waren nog vleesresten aanwezig.
- d) Naast 15 rugschilden werd ook een deel van een dier gevonden, bestaande uit de rechterschaarpoot en drie rechterlooppoten.
- e) Eén week schild en één dubbel schild (een vliezig schild binnenin een stevig schild).

Tabel 2. Overzicht van de vangsten van grote spinkrabben door Oostendse vissersboten in de periode november '95 - januari '96.

Datum	Aantal	Boot	Opmerkingen
1 -11- 95	4	O.190	4 zeer grote exemplaren; Bergues Bank (ter hoogte van Duinkerke)
8 -11- 95	2	O.427	Falls
17 -11- 95	2	O.187	visgebied niet met zekerheid gekend
25 -11- 95	1	O.100	zeer groot mannelijk exemplaar; kustwateren; nu in Aquarium Oostende
29 -11- 95	3	O.190	Falls
3 -12- 95	3	O.427	Falls
8 -12- 95	2	O.427	Falls
9 -12- 95	1	O.190	Falls
11 -12- 95	2	O.190	Falls
19 -12- 95	5	O.148	kustwateren
20 -12- 95	8	O.190	Falls

Met bijzondere dank aan Cédric d'Udekem d'Acoz voor het ter beschikking stellen van literatuur betreffende Maja squinado en aan Eddy Eneman voor toelichting bij de vangsten van grote spinkrabben door de Belgische visserij.

Bibliografie

- Adema, J.P.H.M., 1991. De krabben van Nederland en België. Nationaal Natuurhistorisch Museum, Leiden. 244 p.
- Clarck, P. F., 1986. North-East Atlantic Crabs, uitg. Marine Conservation Society, Ross-on-Wye. 252 pp.
- Eneman, E., 1985. Uit het Natuurhistorisch Archief, De Strandvlo 5(1) : 3-7.
- Eneman, E., 1996. Aanbreng van zeebiologisch materiaal, Tijdschrift van de Vriendenkring van het Noordzee-aquarium Oostende nr. 23 : 27-29 en nr. 24 : 38-39.
- Kerckhof, F., 1987. Uit het Natuurhistorisch Archief, De Strandvlo 7(1) : 4-15.
- Leloup, E., 1941. Contributions à l'étude de la faune belge. XI. - Les crustacées Décapodes Brachyours de la côte belge. - Bulletin du Musée Royal d'Histoire naturelle de Belgique 18(11) : 1-18.
- Pawson, M.G., 1995. Biographical identification of the English Channel fish and shellfish stocks, Fisheries Research technical Report 99 (Directorate of Fisheries Research, Lowesoft) : 1-72.
- Van Beneden, P.J., 1861. Recherches sur la faune littorale de Belgique. Crustacées. - Mémoires de l'Académie Royal de Belgique 33 : 1-180.

**Buizegemlei 111
2650 Edegem**

Levende *Lutraria angustior* en het harige porseleinkrabbetje aangespoeld op het strand van Koksijde.

I. Jonckheere

Op de jaarvergadering van de strandwerkgroep vernam ik van collega's dat er op vrijdag 16 februari 1996 enkele exemplaren van de harige porseleinkrab gevonden werden op de stranden van de Westkust. De dag nadien, zondag 18 februari ging ik 's morgens vroeg op zoek. Ik startte mijn strandtocht ± 100 meter ten oosten van de eerste golfbreker van Koksijde en ik moest, gestoord door het opkomend tij, mijn zoektocht stoppen in de omgeving van golfbreker 3. Enkel het medio-litoraal werd afgezocht. Het resultaat was 1 harige porseleinkrab.

's Avonds, ditmaal bij afgaand tij deed ik een tweede poging. Het was ondertussen bijtend koud geworden, de wind gierde uit het noordwesten en alsof dat nog niet genoeg was, kreeg ik ook nog af te rekenen met een flinke regenbui. De aanspoelselbanken waren in vergelijking met 's morgens verlegd in de richting van Oostduinkerke. Ik startte dan ook mijn zoektocht vóór de eerste golfbreker van Koksijde. Toen ik bij het medio-littoraal aankwam was het eerste wat ik vond een levende *Lutraria angustior* (zie foto op pag. 76). De schelpen zijn 7 cm lang en 3 cm breed. Ik zocht verder het medio-littoraal af van begin dijk te Koksijde tot golfbreker 3. Daar moest ik mijn zoektocht stoppen door het vallen van de avond. Ik vond toch nog 3 exemplaren van de harige porseleinkrab.

In onderstaande tabel verzamelde ik alle tot nu toe aangespoelde doubletten *Lutraria angustior* op het Belgische strand.

Tabel :

10/12/1993	KOK	met vleesresten	8,3 x 4,2	IJ
19/12/1993	DP	leeg	7,3 x	FK (Vanhaelen, 1994)
23/03/1995	KOK	met dier	2,4 x 1,1	MTV (Vanhaelen, 1995)
27/12/1995	ODK	met vleesresten	5,8 x 5,6	MTV
18/02/1996	KOK	levend	7,9 x 3,9	IJ

Lutraria angustior is ook gekend vanuit de visserij. Volgende meldingen vond ik in De Strandvlo :

2/3/1983	3	levend opgevist op de Smalbank (Eneman & door de 0.77 Kerckhof, 1983)
14/3/1983	1	levend opgevist op de Smalbank (Eneman & door de 0.77 Kerckhof, 1983)
10/4/1984	1	levend opgevist op de (Eneman, 1985) Nieuwpoortbank

Ook tijdens de zandopspuitingen in De Haan in 1995 waren veel doubletten van *Lutraria angustior* op het strand te vinden. Het opgespoten zand was afkomstig van de Kwintebank.

Uit de verzamelde gegevens van de laatste 15 jaar blijkt dat *Lutraria angustior* reeds jaren voor onze kust leeft maar vooral de laatste jaren ook op onze Westkuststranden aanspoelt.

Meer in verband met de waarnemingen van het harig porseleinkrabbetje vind je in het hierna volgend artikel. Ook over de waarnemingen van *Lutraria angustior* kan je bij de korte mededelingen nog een artikel vinden.

Literatuur

- Eneman, E. & F. Kerckhof, 1983. Uit het Natuurhistorisch archief (vervolg). De Strandvlo 3(3) : 66-80.
- Eneman, E., 1985. Uit het Natuurhistorisch archief. De Strandvlo 5(1) : 3-7.
- Vanhaelen, M.-Th., 1994. Eindejaarsexcursie : Westhoekstrand, De Panne, op 19 december 1993. De Strandvlo 14(2) : 64-67.
- Vanhaelen, M.-Th., 1995. *Lutraria angustior* (Philippi, 1844) met vers dier te Koksijde. De Strandvlo 15(4) : 115-116.

St.-Idesbaldusstraat 20 bus 9
8670 Koksijde

Grote stranding van zeldzame krabbensoorten na de februaristorm 1996 aan de Westkust

M.-Th. Vanhaelen

Na een aanhoudende vriesperiode, werden we, eind december 1995 en begin januari 1996 echt verrast door de eerste strandingen van de grote spinkrab, *Maja squinado* op het Belgische strand (zie pag. 52)

Doch na de eerste en enige belangrijke winterstorm uit noordwest op 20-21 februari 1996, wachtten ons opnieuw tal van verrassingen !

De grootste afzetting van levende en vers dode krabben deed zich voor op 22 en 23 februari 1996 tussen Oostduinkerke en Koksijde, vooral te Sint-André en vóór de Schipgatduinen.

Gezien de omvang en soortenrijkdom én een lange periode van 'na'-vondsten hebben we alle Crustacea-waarnemingen in enkele overzichtstabellen samengevat (tabel I, II, III).

Toch gaan we wat dieper in op enkele zeldzame zuiderse en verder van de kust levende soorten, die blijkbaar tijdens 3 zachte winters en 2 hete zomers (1993-1994-1995) hun leefgebied noordelijk en kustwaarts hebben uitgebreid, ten gevolge van de opwarming van het zeewater.

Thia scutellata (Fabricius, 1793), teennagelkrab (fig. 1. a)

Van deze kleine soort (max. 22 mm) werden 20 exemplaren gevonden. *Thia scutellata* heeft een zeer karakteristiek voorkomen : een hartvormig, zijdelings omgebogen en sterk weerspiegelend schildje, zodat ik het niet kan nalaten haar 'gelakte teennagelkrab' te noemen. De korte schaarpoottjes zitten bijna helemaal onder het schild ingetrokken. Dat het om een zeer tere soort gaat (Adema, 1991) bleek dadelijk : slechts 2 diertjes werden levend opgeraapt en overleefden nog een paar uurtjes. De 18 resterenden waren al dood. Na het sorteren van beide geslachten (11 ♂ en 9 ♀) was er een opvallend verschil in grootte en kleur waar te nemen : de ♀ dieren (fig 1. b) waren overwegend groter dan de ♂ dieren. De ♂ dieren waren donkerder gekleurd.

Schildbreedtes ♀ :

17 mm, 17 mm, 16 mm 16 mm,
16 mm, 14 mm, 13 mm, 11
mm, 10 mm

Schildbreedtes ♂ :

15 mm, 13 mm, 10 mm, 10
mm, 10 mm, 9 mm, 9 mm, 9
mm, 9 mm, 9 mm, 9 mm

De schilden van de wijfjes zijn
wit met zeer bleke zalmroze
regionen

De schilden van de mannetjes
zijn allen donderder : hel
oranje, diep roze tot rood.

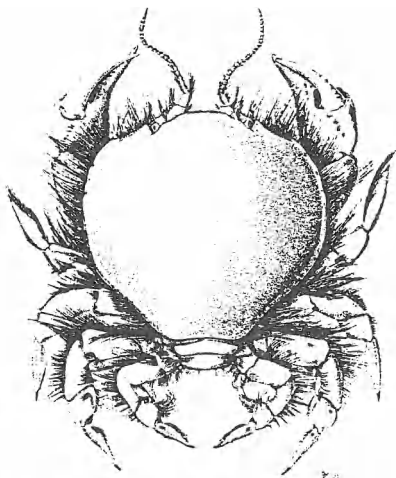

Fig. 1.a. : Nagelkrab, *Thia scutellata* (Tekening J. Wessendorp)

Niet alle dieren hebben een oranje of rood stipje in het midden van beide branchiale streken : 3 exemplaren hebben geen stipje, 2 exemplaren hebben maar aan één zijde een stip.

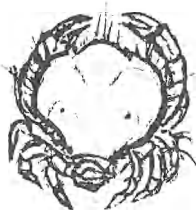

Fig1.b : *Thia scutellata* ♀ Ware grootte
1ste exemplaar Koksijde 22-2-1996

Alhoewel het abdomen (achterlijf) bij beide geslachten lang en smal is, merken we toch duidelijk een verschil : bij de ♂ is het spits, bij de ♀ iets breder en geleidelijk gebogen omgeplooid omdat alle segmenten vrij zijn.

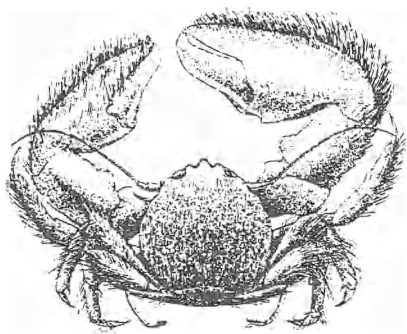
Thia scutellata is een oostatlantische soort met overwegend zuidelijke verspreiding. Na extreem koude winters en uiterst zware stormen spoelde deze soort in Nederland veelvuldig aan; zo onder andere na de catastrofale februari-overstromingen in 1953 en in februari-maart 1956 (Adema, 1991).

In België werd, na de zeer strenge winter 1985 (tot - 17 °!) één gaaf dood exemplaar gevonden op 4 mei 1985 te Oostduinkerke (Kerckhof, 1986). Andere vondsten van onze stranden zijn niet bekend.

***Porcellana platycheles* (Pennant, 1777) harig porseleinkrabbetje (fig. 2)**

Reeds op 27 januari 1996 had ik, na een lange vriesperiode één dood harig porseleinkrabbetje ontdekt tussen massa's aangespoelde krabbenschilden, bij het Schipgat te Koksijde.

Rond 16 februari 1996 was er opnieuw een stranding, nu te Oostduinkerke, Duinpark en te St.-Idesbald met respectievelijk 7 dode dieren en 19 dode dieren + 3 schildjes.

Het harig porseleinkrabbetje,
Porcellana platycheles (Naar Holthuis, 1950)

De omvangrijkste stranding had echter pas plaats na de februaristorm (zie tabel II). Toen werden in 3 opeenvolgende dagen 302 gestrande dieren aangetroffen, tussen Koksijde-Schipgat en Oostduinkerke-dijk in een strandstrooklengte van iets minder dan 2 km kustlijn.

Naderhand werden nog regelmatig enkele resten van deze grote stranding gevonden. (zie tabel II).

De eerste dag leefde nog $\pm 1/3$ van de harige porseleinkrabbetjes, de tweede dag nog slechts $\pm 1/10$ en de derde dag waren alle dieren dood.

De schildafmetingen varieerden tussen 13 mm x 13 mm en 3 mm x 3 mm. De propodus van de grootste schaarppoot is 19 mm x 9 mm. De maximum schildafmeting bij deze soorten is 16 mm x 16 mm (Adema, 1991).

Als kleuren treffen we bij mijn vondsten alle schakeringen aan, tussen zeer lichtroze over roodpaarsachtige tot donkerroodbruine tinten.

5 *Porcellana*'s dragen een oestertje *Crassostrea gigas* op rugschild of schaarppoot !

Een klein aantal zijn ook bezet met 1 tot 5 sterpokjes, *Elminius modestus*.

Volgens Leloup en Miller (1940) kwam het harig porseleinkrabbetje vroeger (in 1937-1938) voor in de spuikom van Oostende; doch in 1960 was deze soort er opnieuw verdwenen (Leloup en Polk, 1967).

De bekende Belgische kustvondsten tot nu toe, waren :

- 1 ♀ ex, Duinbergen, 30 augustus 1984 (d'Udekem d'Acoz, 1985)
- 1 juveniel, Zeebrugge, 26 september 1988 (d'Udekem d'Acoz, 1989)
- 3 ex., Knokke-Heist, 19 november 1989 (d'Udekem d'Acoz, 1990)
- enkele ex. , Oostende-Mariakerke, 19 november 1989 (Eneman, 1990)

Cédric vond ze telkens levend, bij het omkeren van stenen. Dat deze soort nu zo massaal is aangespoeld bewijst dat ze ten gevolge van de 3 zachte winters in 2 zeer hete zomers haar leefgebied vóór onze Westkust reeds sterk had uitgebreid. De zware rotsblokken van de Koksijdse golfbrekers zijn echter niet om te keren. Ook van losliggende stenen is hier geen sprake, zodat we nu, na deze erg koude winter, haar aanwezigheid pas hebben kunnen vaststellen. Vermoedelijk is de aanzienlijke populatie uitgeroeid.

Leloup en Polk (1967) brengen de tijdelijke aanwezigheid van de soort in het havenbassin te Oostende in verband met oesterimport. Opmerkelijk is dat *Crassostrea gigas* nu de laatste jaren veelvuldig aanspoelt op onze stranden en zich vestigt op onze havenmuren en golfbrekers. Is er misschien een verband ?

Tabel 1.

Vondsten <i>Thia scutellata</i> op 22-23 februari en 2 maart 1996 te Koksijde-Oostduinkerke					
Datum	Plaats	Aantal	Toestand	Vindplaats	Vinder
22-2-1996	Koksijde-Schipgat	3	1 levend, 2 dood	eblijn + medio-litoraal	MV
23-2-1996	Oostduinkerke - Sint-André	4	1 levend, 3 dood	laagwaterlijn	MV
23-2-1996	Koksijde Schipgat tot 1ste golfbreker	11	allen dood	vloedlijn	MV

2-3-1996	Koksijde tussen 3de en 5de golfbreker	2	dood	vloedlijn	IJ
----------	---	---	------	-----------	----

Tabel II.

Vondsten <i>Porcellana platycheles</i> te Koksijde-Oostduinkerke van januari 1996 tot mei 1996						
Datum	Plaats	Aantal dieren	Toestand	Aantal schildjes	Aantal schaarpoten	Vinder
27-1-1996	KOK Schipgat	1	D			MV
16-2-1996	ODK Groendijk tot Duinpark	7	D			CU
16-2-1996	SIB bij Ster der zee	14	D	3		MV
---2-1996	SIB	1	D			GW
18-2-1996	KOK	4	D			IJ
22-2-1996	KOK Schipgat	76	50 D 26 L			MV
22-2-1996	KOK	7	D			MJ
23-2-1996	ODK - St-André	21	20 D 1 L	1		MV
23-2-1996	KOK Schipgat tot 1ste golfbreker	166	161D 5L	1	4	MV
24-2-1996	DP Westhoek	O				MV
2-3-1996	KOK	32	D	2	6	MV
8-3-1996	KOK Schipgat	2	D			MV
9-3-1996	ODK dijk				2	MV
25-3-1996	KOK				1	MV
2-4-1996	ODK Groenendijk	1	D			MV
12-4-1996	DP Westhoek				1	MV
5-5-1996	KOK St.-André	1	D			IJ
Totaal :		334 dieren		7 schildjes en 14 schaarpoten		

CU C. d'Udekem d'Acoz, G. Warreyn, I. Jonckheere, M. Jacobs, M.-Th. Vanhaelen.

Tabel III.

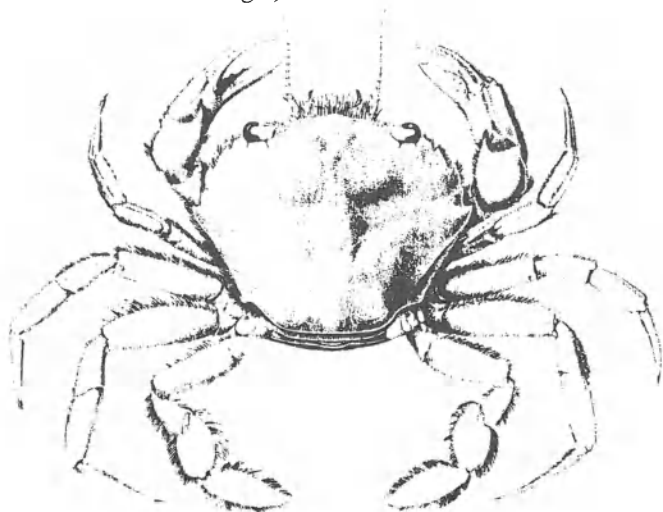
Overige krabbenvondsten na de februaristormen 1996 aan onze Westkust			
Soort	Datum	Vind- plaats	Aantal + toestand
<i>Pagurus bernhardus</i> heremietkreeft	22-2	KOK	+ 20 levend
<i>Porcellana platycheles</i> harig porseleinkrabbetje	zie afzonderlijke tabel		
<i>Corystes cassivelaunus</i> helmkrab	22-2	KOK	+ 150 ; meestal levend, uitgeput
	23-2	ODK	± 300; ± 1/2 nog levende; tot 3,9 cm
	24-2	DP	22 nog een paar stervende exemplaren
	26-2	ODK/ KOK	nog slechts 3 schilden (N.S.)
<i>Thia scutellata</i> gelakte teennagelkrab	zie afzonderlijke tabel		
<i>Cancer pagurus</i> Noordzeekrab	22-2	KOK	+ 30 levende, 3 jaarklassen ± 12 cm, ± 8 cm, ± 2 cm
	23-2	KOK/ ODK	50-tal, meesten dood aangepikt
	24-2	KOK	10-tal, slechts 1 levend en actief
<i>Portunus latipes</i> breedpootkrabje	22-2	KOK	+ 30 levende (o.a. zeer kleine ± 7mm)
	23-2	KOK/ ODK	+ 50 levende, van ± 5 mm tot 10 mm
<i>Carcinus maenas</i> strandkrab	22-2	KOK	+ 100 levende
	23-2	KOK/ ODK	vele 100-en, nu aangepikt
<i>Liocarcinus arcuatus</i> gewimperde zwemkrab fig. 3	22-2	KOK	2 schilden
	23-2	ODK	7 levende + 1 dood + 3 schilden
	23-2	KOK	6 dood
	24-2	KOK	1 dood
	8-3	KOK	2 schilden

<i>Liocarcinus holsatus</i> gewone zwemkrab	22-2	{KOK	slechts enkele; de soort leeft dieper en is blijkbaar beter beschermd tegen
	23-2	{+	wintervorst en stormen
	24-2	{ODK	
* <i>Liocarcinus vernalis</i> grijze zwemkrab	18-2	SIB	100-tal dood en beschadigd
	22-2	KOK	slechts enkele schilden; (massa's schilden spoelden eerder, na de vriesperiode aan).
<i>Necora puber</i> fluwelen zwemkrab	22-2	KOK	10-tal dode, leeggepikt + 5 schilden (ook deze soort was reeds na de vriesperiode zeer talrijk aangespoeld)
<i>Pilumnus hirtellus</i> ruig krabbetje (fig. 4)	22-2	KOK	1 schild, breedte : 20 mm
		KOK	reeds eerder, op 27-1 : 1 schild : 22 mm
Gegevens van Marc Jacobs en M.-Th Vanhaelen			

* De grijze zwemkrab, *Liocarcinus vernalis* heeft, reeds na de eerste bittere winterkoude zeer harde klappen gekregen. Vanaf begin maart 1996 tot einde juni 1996, heb ik geen enkel exemplaar van deze soort meer aangetroffen in de kruinetten, noch levend, noch dood. De gewone zwemkrab daarentegen, komt terug veelvuldig levend voor in de netten van garnaalkruiers.

Fig. 3. *Liocarcinus arcuatus*

(Uit. Adema, J.P.H.M., Krabben van Nederland en België)

Literatuur

- Adema, J.P.H.M., 1991. Krabben van Nederland en België. Natuurhistorisch Museum, Leiden. 244 p.
- Eneman, E., 1990. Het harig krabbetje *Pilumnus hirtellus* ook te Oostende-Mariakerke. De Strandvlo 10(1) : 18-19.
- Kerckhof, F., 1986. Verslag van de excursie van 4 mei 1985 naar Oostduinkerke. De Strandvlo 6(1) : 12-17.
- Leloup, E. & G. Miller, 1940. La flore et la faune du bassin de chasse d'Ostende (1937-1938). Mémoires du Musée Royal d'Histoire naturelle de Belgique. 94 : 1-123 pl. 1-3.
- Leloup, E. & G. Miller, 1967. La flore et la faune du bassin de chasse d'Ostende (1960-1961). III Etude zoölogique. Mémoires du Musée Royal d'Histoire naturelle de Belgique. 94 : 1-123 pl. 1-3.
- Udekem d'Acoz, C. 'd., 1985. Waarnemingen van Decapoden te Knokke-Heist. De Strandvlo 5(1) : 20
- Udekem d'Acoz, C. 'd., 1989. Note sur les crustacés décapodes de la jetée orientale du port de Zeebrugge. De Strandvlo 9(1) : 13-20.
- Udekem d'Acoz, C. 'd., 1990. A propos d'un crustacé décapode rarement signalé sur la côte belge : *Porcellana platycheles* (Pennant, 1777). De Strandvlo 10(1) : 14-15.

**Lindegaarde 3
1830 Machelen**

Noot van de redactie :

Bij nader inzien blijkt dat porseleinkrab niet met een c maar wel degelijk met een s moet worden geschreven.

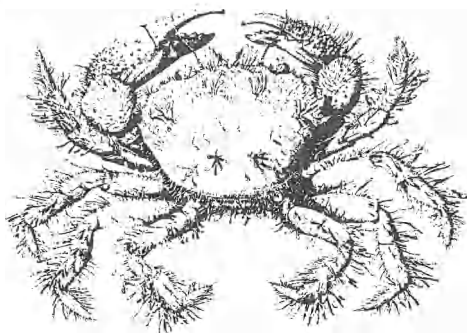

Fig 4 : ruig krabbetje, Pilumnus hirtellus
(tekening J. Wessendorp)

Stranding van een gewone dolfijn *Delphinus delphis* te Heist

Jan Haelters

Op 25 februari strandde te Heist een levende gewone dolfijn *Delphinus delphis* (Linnaeus, 1758). Het dier was zeer verzwakt, en werd na assistentie van de brandweer van Knokke - Heist, en via bemiddeling van het Boudewijnpark van Brugge, opgehaald door personen van het gespecialiseerde opvang- en revalidatiecentrum van het Dolfinarium Harderwijk (Nederland).

De gewone dolfijn komt wereldwijd voor in tropische tot warme zeeën, en is één van de meest algemene tandwalvissen. Heel sporadisch komt het dier ook in de Noordzee terecht als dwaalgast. Voor de Belgische kust was het pas de 4e gerapporteerde stranding van deze soort deze eeuw. In 1937 spoelde een jong dier aan te Oostende, in 1984 spoelde een ontbonden kadaver aan in De Panne, en in 1986 werd een stervend mannetje uit de haven van Zeebrugge opgevist. Het dier van De Panne had een koord rond de staart, wat bijvangst als doodsoorzaak mogelijk maakt. Het dier van Zeebrugge zou aan een acute kwikvergiftiging gestorven zijn.

Delphi

Het dier van 25 februari ll., een fors mannetje van 2,12 m lang en 130 kg zwaar (!) werd Delphi gedoopt. Het had enkele diepe wonden op de flanken, en had zeer te lijden van spierstijfheid. In het Zeezoogdierenpark Harderwijk werd (en wordt) zeer hard gewerkt om het dier weer gezond te krijgen. Zo was er gedurende de eerste twee weken van de revalidatie constant (24h/24h) iemand in het bassin aanwezig om te vermijden dat het dier verdronk! Voor zo'n arbeidsintensieve bezigheden kan het dolfinarium beroep doen op een hele schare goed ingewerkte vrijwilligers (studenten van diervverzorgings-opleiding en diergeneeskunde). Stilaan verbetert de toestand van Delphi, maar er is nog een lange weg af te leggen vóór zelfs maar aan een eventuele vrijlating gedacht kan worden. Overigens worden op de wereld slechts enkele andere gewone dolfijnen in gevangenschap gehouden. Om ze te zien moet je wel een eind reizen; ze bevinden zich namelijk in Nieuw-Zeeland (4) en in San Diego Sea World (1). Dat laatste is ook een gestrand dier. Een bezoek aan het Zeezoogdierenpark van Harderwijk biedt dus een mooie gelegenheid om het dier in levenden lijve te zien

(natuurlijk heeft het park nog veel meer te bieden). In het revalidatiecentrum worden gestrande bruinvissen en dolfijnen uit Nederland, België, Duitsland en Noord-Frankrijk op een vakkundige manier opgevangen en verzorgd. Indien hun gezondheidstoestand dat toelaat, worden ze in Zeeland (Neeltje Jans) voorbereid op een vrijlating. Voor het ogenblik bevinden zich daar (in een met netten afgesloten drijvend ponton) twee jonge bruinvissen.

ASCOBANS

In verband met de bescherming van kleine walvisachtigen ondertekende België in 1992, als onderdeel van het verdrag van Bonn inzake de bescherming van de trekkende wilde diersoorten, het Verdrag ASCOBANS (Agreement on the Conservation of Small Cetaceans of the Baltic and North Seas). Door dat Verdrag verplicht België zich ertoe om bij te dragen tot het wetenschappelijk onderzoek en de bescherming van kleine walvisachtigen. Belangrijke punten van het Verdrag zijn monitoring van de populatiegrootte en -gezondheidstoestand, en de vermindering van vervuiling, interactie met visserij en verstoring. Op dode dieren moet een autopsie verricht worden, gevolgd door weefselsanalyses om pollutanten op te sporen. In het kader van het Verdrag werd een interventienetwerk zeevogels - zeezoogdieren opgericht (onder coördinatie van de BMM; Beheerseenheid van het Mathematisch Model Noordzee van het federale Ministerie van sociale zaken, volksgezondheid en leefmilieu). Bij BMM Oostende zijn voor levende gestrande dolfijnen permanent speciale opvang- en transportmiddelen aanwezig (met steun van het Dolfinarium Brugge en het Zeezoogdierenpark Harderwijk). Voor de bijgeroepen dierenarts is een eerste hulp-koffer beschikbaar (met steun van Bayer Animal Health).

Met dank aan Dr. Ron Kastelein (Zeezoogdierenpark Harderwijk) voor het nalezen van de tekst, voor aanvulling van de gegevens over Delphi, en natuurlijk voor de goede zorgen besteed aan Delphi.

Geraadpleegde literatuur

De Smet, W.M.A. (1974). Inventaris van de walvisachtigen (Cetacea) van de Vlaamse kust en de Schelde. Bull.K.Belg.Inst.Nat.Wet., Biol., (50) nr.1.

- De Smet, W.M.A. (1985). Een vondst van een dolfijn (*Delphinus delphis*), aan de Vlaamse kust. *Marswin* 6 (3); pp. 89-97.
- Evans, P.G.H. (1987). *The natural history of whales and dolphins*. Academic Press; Harcourt Brace & Company Publ.
- Peet, G.; Nijkamp, H.; Nelissen P-H.; Maas F-J. (1992). *Bruinvissen, dolfijnen en walvissen van de Noordzee*. Uitgeverij M&P, Weert.
- Tinker, S.W. (1988). *Whales of the World*. Bess Press Inc., Honolulu, Hawaii.
- Van Gompel, J. (1991). Cetacea aan de Belgische kust, 1975 - 1989. *Lutra* 34: 27-35.

BMM
3° & 23° Linieregimentsplein
8400 Oostende

Grote lege zeeschelp
aan de kom van mijn mond
je hoort me vertellen
boven het ruisen der branding,
ik spreek je in zeewier
in gebroken wit schuim
in oranje sterren,
mijn handen maken een
zon uit papier
een nieuwe wereld
een verhaal in kleuren.

Jij blijft mij naruisen
grote holle zeeschelp;
op het strand van haar hart
zul je mijn liedjes vertalen,
zij zal altijd altijd luisteren
naar het zachte oe-oe van je zeestem.

Marc Braet (Nieuwpoort, 1925)

Uit : liefde mijn huis - 1958
Antwerpen : De nieuwe tijd, 1958

Het kwalletje *Sarsia tubulosa* (Sans, 1835) in de Spuikom van Oostende

F. Kerckhof & E. Eneman

In de maand april kon men enkele dagen massaal het kwalletje *Sarsia tubulosa* (Sans, 1835) in de Spuikom van Oostende waarnemen. Het betreft hier het kwalstadium van de poliep *Coryne sarsi*. Volgens Leloup (1952) komt dit kwalletje langs onze kust voor in april en mei.

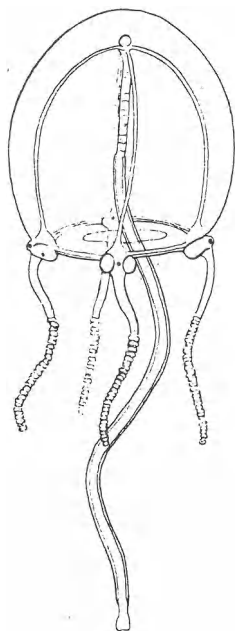

Fig. 1. *Sarsia tubulosa* (Naar Russell, 1950)

Het typische kenmerk van *Sarsia tubulosa* (fig. 1) is de maagsteel die van onder de klok (umbrella) uitsteekt. Dit was goed te zien bij de grootste exemplaren (van 6 à 7 mm) verzameld op 17 april. Bij de kleinste exemplaren (van 2 à 3 mm) uit hetzelfde monster, stak de maagsteel echter niet uit. Dit zou dan wijzen op een andere soort namelijk *Sarsia exima*. (fig. 2) Die blijft inderdaad kleiner (Russell, 1950). Toch was ook bij enkele van de grotere exemplaren de uitstekende maagsteel niet te zien. Wel zag de maag er dan duidelijk, zeker in vergelijking met de andere exemplaren, omvangrijker uit, misschien gewoon samengetrokken? Het is dus mogelijk dat er 2 soorten *Sarsia* in het monster zaten. Of zou het misschien zo kunnen zijn dat het kenmerk van de uitstekende maagsteel bij jonge *Sarsia tubulosa* nog niet goed ontwikkeld is ??

Leloup en Miller (1940) vermelden in hun werk : La flore et la Faune du Bassin de chasse d'Ostende (1937-1938) deze soort niet. Ze vermelden wel de kwalletjes ** en ** octopunctata. De Pauw (1969) in zijn studie van het plankton van de haven van

Oostende vond naast de twee door Leloup en Miller gevonden medusen, wel exemplaren van *Sarsia tubulosa*, echter slechts 2 individuen. Hij vond ze op 26 april 1965 in de voorhaven.

De Pauw schrijft verder dat het voorkomen van *Sarsia tubulosa* in de Oostendse haven eerder toevallig is, omdat het hier zou gaan om een soort uit volle zee die eerder diep water (20 - 100 m) zou prefereren. Hij haalde deze gegevens uit Russels : The Meduse of the British Isles, een werk uit 1953, dat ik niet kon inkijken. Hoe dat dan te rijmen valt met voorkomen in de Spuikom, daar hebben we het raden naar.

Op de valreep keek ik er toch nog maar eens de oude nummers van het Zeepaard op na. En daarbij stootte ik op enkele artikeltjes van Arnold Tulp, in verband met hydroidpoliepen, onder andere ook over *Sarsia tubulosa*. Daaruit blijkt dat *Sarsia tubulosa* heel algemeen kan voorkomen in de Waddenzee, in april en mei (Tulp 1955, 1961). Dus waarschijnlijk geen diep water soort. Overigens de poliep *Coryne sarsii* die vooral in het voorjaar opvalt, treedt niet elk jaar in dezelfde hoeveelheden op (Tulp 1961, Leloup 1951). Sommige jaren komt ze zelfs bijna niet voor. Het lijkt logisch dat een massaal optreden van *Sarsia tubulosa* waarschijnlijk samenhangt met een talrijk voorkomen van *Coryne sarsii*.

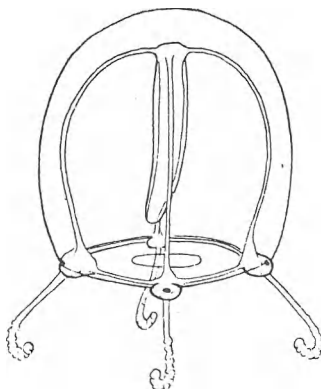

Fig. 2. *Sarsia eximia* (Naar Russell, 1950)

In elk geval, wel een opvallend verschijnsel. Tot slot nog vermelden dat latere onderzoeken in de Spuikom *Sarsia tubulosa* niet vermelden, noch *Coryne sarsii*.

Summary

During april 1996, the hydromedusa *Sarsia tubulosa* was very abundant in the Sluice-Dock of the Ostend harbour.

Literatuur

- De Pauw, N., 1969. Contribution à l'étude du plancton dans le port d'Ostende. Biologisch jaarboek Dodonaea 37 : 186-255.
- Leloup, E. & G. Miller, 1940. La flore et la faune du bassin de chasse d'Ostende (1937-1938). Mémoires du Musée Royal d'Histoire naturelle de Belgique. 94 : 1-123 pl. 1-3.
- Leloup, E., 1952. Coelentérés. Faune de Belgique. Bruxelles : Institute Royal des Sciences naturelles de Belgique. 283 p.
- Russell, F.S., 1950. Fiches d'Identification de Zoöplancton. Conseil International pour l'Exploration de la Mer. Sheet 29 : Hydromedusae. Family Corynidae.
- Tulp, A.S., 1955. *Sarsia tubulosa* (Sans, 1835) en *Eucheilota maculata* (Hartlaub, 1897) in de Waddenzee. Het Zeepaard 15(5) : 69-72.
- Tulp, A.s., 1961. het optreden van *Coryne sarsii*, *Laomedea longissima* en *L. gelatinosa* langs de kust van de Friesche Waddenzee. Het Zeepaard 21(7-8) : 124-131.

**Muscarstraat 4
8400 Oostende**

KORTE MEDEDELINGEN

Vondsten van *Lutraria angustior* Philippi, 1844 met dood dier en *Ensis arcuatus* (Jeffreys, 1865) met vleesresten. 3607

Op 26 februari jl., enkele dagen na de stormen in de week van 19 februari, vond ik eerst op het Westhoekstrand in De Panne en later ook op het strand van Leffrinckoucke (bij het begin van de dijk, aan Belgische kant) telkens één doublet van de Otterschelp *Lutraria angustior* Philippi, 1844 met dood dier. Beide doubletten lagen in de vloedlijn en zijn 61 mm respectievelijk 63 mm lang. Het betreft 4-jarige dieren. Gezien hun bijna identieke afmetingen is het goed mogelijk dat ze tot dezelfde populatie behoren.

Vondsten van *Lutraria angustior* aan onze kust zijn eerder zeldzaam. Soms vind je eens een losse klep, en een enkele keer een doublet, zoals tijdens de eindejaarsexcursie van 19 december 1993 te De Panne (Vanhaelen, 1994). Op de stranden van De Haan en Vosseslag vind je sinds de zandopspuitingen daar plaatsvinden ook regelmatig losse, meestal beschadigde kleppen van *Lutraria angustior*. Zo vond ik op 9 maart 1996 tussen De Haan en Vosseslag, over een afstand van ongeveer 500 m, vijf intakte en een 100-tal beschadigde kleppen (7 tot 12 cm lang) in de vloedlijn. Hoewel alle kleppen nog bedekt waren met periostracum of resten ervan, zagen de meeste er vrij oud uit (het periostracum blijft bij *Lutraria angustior* erg lang op de schelp aanwezig). Eén klep zag er nog opvallend vers uit en had een sterk glanzende binnenzijde. *Lutraria angustior* wordt door de kustvisserij soms levend opgevist (zie o.a. Eneman & Kerckhof, 1983 en Vanwalleghem, 1983), maar strandvondsten met dier van deze tweekleppige zijn zeldzaam. Op 23 maart '95 vond M.-Th. Vanhaelen een doubletje met een lengte van 24 mm met dood (éénjarig) dier in de vloedlijn te Koksijde (Vanhaelen, 1995).

Op 9 maart '96 vond ik tussen De Haan en Vosseslag ook 8 losse kleppen en 1 beschadigd doublet van de Noorse hartschelp *Laevicardium crassum* (hoogte = 39 tot 53 mm), en 1 doublet en 3 losse kleppen van de artemisschelp *Dosinia exoleta* (diameter = 33 tot 48 mm). Opvallend was ook het grote aantal exemplaren van de grote zwaardschede *Ensis arcuatus*: 11 doubletten (echter allemaal beschadigd; tot 138 mm lang) en bijna 100 fragmenten, zonder uitzondering vers. Op 26 februari '96 had ik op het Westhoekstrand te De Panne al vijf verse doubletten (lengte 130 tot 152 mm) van *Ensis arcuatus* gevonden, waarvan twee nog met vleesresten. De grote zwaardschede is dus duidelijk nog niet

verdwenen door de invasie van de Amerikaanse zwaardschede *Ensis directus*, maar de populaties zijn wel sterk gereduceerd, zoals overduidelijk blijkt uit het geringe aantal vondsten van vers materiaal in de voorbije jaren.

Literatuur

- Eneman E. & Kerckhof F., 1983. Uit het Natuurhistorisch Archief. De Strandvlo 3(3) : 66-80.
- Vanwalleghem R., 1983. Mollusken in de bijvangsten van Oostendse vissers. De Strandvlo 3(4) : 89-91.
- Vanhaelen, M.-Th., 1994. Eindejaarsexcursie : Westhoekstrand, De Panne, op 19 december 1993. De Strandvlo 14(2) : 64-67.
- Vanhaelen, M.-Th., 1995. *Lutraria angustior* (Philippi, 1844) met vers dier te Koksijde. De Strandvlo 15(3) : 115-116.

N. Severijns

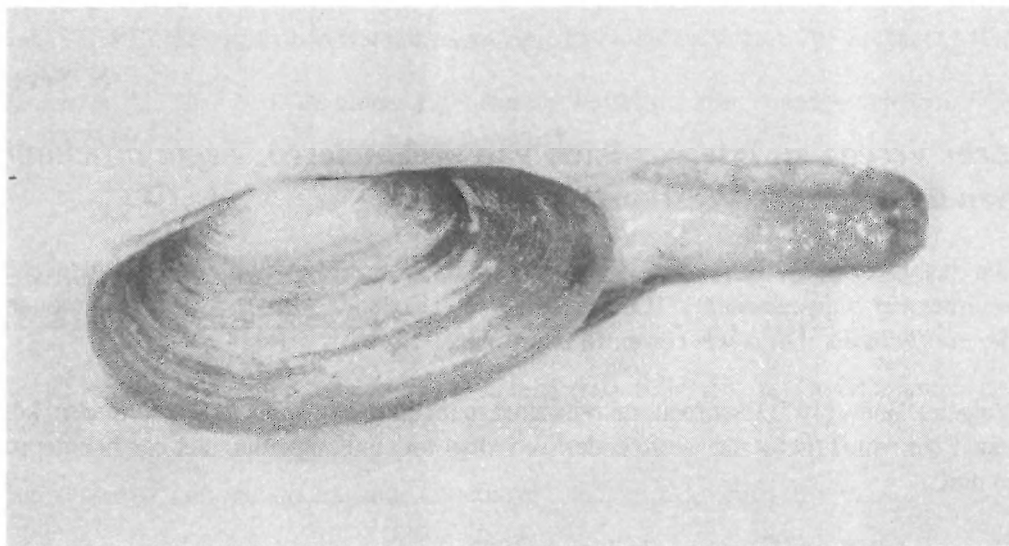

Foto : *Lutraria angustior* gevonden te Koksijde op 17 /02/1996 (Ingrid Jonckheere)

***Lunatia alderi* (Forbes, 1838) met dood dier in de vloedlijn te De Haan, Vosseslag**

36008

Op 27 mei '96 vond ik in een vloedlijn die enkele dagen oud was, tussen De Haan en Vosseslag, een dood exemplaar met operculum van de glanzende tepelhoren *Lunatia alderi* (het is niet duidelijk welke Latijnse naam moet gebruikt worden voor deze soort - zie hierover Vanwallegheem, 1984). Vondsten van de glanzende tepelhoren met dier zijn zeker niet algemeen aan onze kust en houden meestal verband met zandopspuitingen (zie byb. Goethals, 1993). Gezien het veelvuldig aantal opspuitingen die reeds in De Haan werden uitgevoerd (de laatste maal in mei/juni 1995) is dit mogelijk ook voor deze vondst het geval.

Literatuur

Vanwallegheem, R., 1984. Wat is de juiste naam van de "Glanzende tepelhoren", of voer voor puzzelaars. De Strandvlo 4(4) : 93-98.

Goethals, R., 1993. Ongewone schelpen in zandopspuitingen te De Haan (april 1992). De Strandvlo 13(2-3) : 91-93.

N. Severijns

Zeer vroege en late vondsten van zeekateieren, *Sepia officinalis* aan de Belgische Westkust

36009

Bij het overlopen van mijn vroegere strandnotities trok volgende opgetekende waarneming mijn aandacht : 9 november 1990; Koksijde, St.-André : 1 trosje eieren *Sepia officinalis*. Dit is wel een extra late vondst.

Volgens Boer (1971) worden inktviseieren aangetroffen langs de Nederlandse kust vanaf eind april (maar dat is uitzonderlijk vroeg) tot eind augustus, met een hoogtepunt in juni.

Nog enkele late vondsten tekende ik op in 1993 :

- 3 trossen zeekateieren op 19 september 1993 te De Panne
- 1 tros *Sepia*-eieren op 22 september 1993 te Koksijde

- 2 verse trossen op 23 september 1993 met levende inktvisjes te Koksijde
- 1 tros inktviseieren op 17 oktober 1993 te Oostduinkerke

Langs de Belgische kust komen deze Sepia-trossen dus blijkbaar soms nog veel later voor dan in Nederland.

Het hoogtepunt van de afzetting ligt in België aan de Westkust volgens eigen waarnemingen steeds tussen de 1e en 4e week van juli, dus ongeveer 1 maand later dan bij onze noorderburen. Verleden jaar, op 29 april 1995 was er reeds een trosje met een 20-tal eikapsels angespoeld in De Panne. Dit is de vroegste waarneming die ik ooit deed van deze 'zwarte druiven'.

De mooiste waarneming blijft echter de grote stranding met het massale uitbreken van de inktvisjes op 21 juli 1994 op het strand van Sint-André (Vanhaelen, 1994) te Koksijde en Oostduinkerke. (Ruim 250 trossen !)

Literatuur

Boer, P., 1971. Het voorkomen van inktvissen langs de Nederlandse kust. Het Zeepaard 31(4): 65-77.

Vanhaelen, M.-Th., 1974. De zomer 1994 aan de Westkust : heet... saai... maar toch ! De Strandvlo 14(3) : 113-114.

M.-Th. Vanhaelen

Chinese wolhandkrab *Eriocheir sinensis* (H. Milne Edwards, 1854) in netten van een paardevisser 36011

Op 28 maart 1996 ving paardevisser Roland van Billemont te Oostduinkerke een levende Chinese wolhandkrab.

Het was een ♀ dier met de volgende afmetingen : 6,5 cm x 5,5 cm.

Het dier is geconserveerd tentoongesteld in zijn herberg 'De Zoete Inval' te Oostduinkerke (Groenendijk).

J. Adelaere

Chinese wolhandkrab *Eriocheir sinensis* (H. Milne Edwards, 1854) in Oostends havengebied

36019

Op 23 maart 1996 kreeg ik van de jeugdige kruisnetvisser Hannes Coopman en Tony Trotsaert 2 levende Chinese wolhandkrabben. Het betrof hier een mannelijk en vrouwelijk exemplaar. Ze waren gevestigd in de Oostendse haven juist naast de jachtclub RYCO vanop de brug over de sluizen van de Spuikom. De week erop kreeg ik nog een mannelijk exemplaar van hen.

Volgens die kruisnetvisser hadden ze gedurende die voorbije 4-tal weken zo'n dertigtal van deze krabben gevestigd en dat niet alleen op deze plaats, maar ook een eindje verderop vanaf de brug over het Kanaal Oostende-Brugge.

In het 18-jarig bestaan van het Noordzeeaquarium herinner ik me dat Oostendse kustvisser tweemaal een levende Chinese wolhandkrab bij ons hebben binnengebracht. De juiste gegevens kon ik jammergenoeg niet meer terugvinden.

E. Eneman

Aanvulling

Ook ik zag in dezelfde periode de jeugdige kruisnetvisser aan het werk. Op 28 maart kreeg ik van hen een vrouwtje wolhandkrab van 52 op 48 mm. In juni zag ik ze weer op dezelfde plaats maar ze hadden geen wolhandkrabben meer gezien.

Francis Kerckhof

NATUUR
RESERVATEN VZW

VERENIGING voor NATUURBEHOUD
in VLAANDEREN

SIGHTS OF NATURE

DE PUTTER

Nieuw adres !!!

Pieter de Conincklaan 108
8200 Brugge - Sint Andries
Tel.: 050/31.50.01 - Fax : 050/31.68.47

Het adres voor de natuurliefhebber :

- Verrekijkers
- Sterre kijkers
- Microscopen
- Stereomicroscopen
- Statieven
- Kompassen
- Natuurboeken
- Sportieve kledij
- Laarzen
- C.D.'s met natuurgeluiden
- Nestkassen
- Geschenkartikelen

Bezoek onze Showroom. Je vindt er de grootste keuze aan optisch materiaal, aan de voordeligste prijzen.
Vergelijk en test het materiaal in een natuurvriendelijk kader. Rechtstreekse observatie in de tuin.

Plan zie achterzijde ➤

Jeugdherberg "De Ploate"

Langestraat 82, 8400 Oostende

Tel. 059/80.52.97

Verzorgt voor u:

Natuureducatief maatwerk voor individuele leden, gezinnen, groepen en scholen (volgens leeftijdsgroepen, budget en aangevraagd thema).

Volledig uitgewerkte dag, halvedag uitstappen en meerdaagse verblijven.
Geleide strandwandelingen.

Inrichten van studiedagen, kadervorming, congressen, seminaries en vergaderingen.

Alles-inbegrepen-programma's: volpension accommodatie, uitstappen, opdrachten, werkbladen, didactisch en educatief materiaal, documentatie en een degelijke begeleiding door onze gidsen.

Groene winkel, natuur-infocentrum en vogelasiel.

Aanwijzingen voor auteurs

In "De Strandvlo" worden originele artikels i.v.m. de mariene en brakwaterfauna en flora van de kusten van West-Europa in het algemeen en van België in het bijzonder opgenomen. Tevens worden literatuurbesprekingen, excursieverslagen, korte mededelingen, verzoeken en bestuursaangelegenheden opgenomen.

Kopij in machineschrift of zeer duidelijk met de hand geschreven wordt aan de redacteur bezorgd heft voor de 15de van de maanden februari, mei, augustus of november. Tekeningen in zwarte inkt op een afzonderlijk vel papier maken. Zwart-wit foto's, op wit glanzend papier afgedrukt, kunnen ook gepubliceerd worden. In de tekst moet ofwel naar de afbeeldingen verwezen worden, ofwel dient een onderschrift op een apart blad bijgevoegd te worden. Latijnse soortnamen in de titel worden bij voorkeur met de auteur en jaartal aangeduid (volgens de regels van de nomenclatuur). Deze regel is niet van toepassing voor latijnse namen in de tekst. Literatuurcitaten in de tekst omvatten enkel de auteur en jaartal, b.v.:

"Volgens LELOUP (1952) is de soort vrij zeldzaam aan onze kust." of,
"De soort is vrij zeldzaam aan onze kust (LELOUP, 1952)".

Deze citaten verwijzen naar een literatuurlijst achteraan het artikel, waarin de publicaties als volgt worden verzameld. In geval van een boekwerk (niet in een serie verschenen), in volgorde: auteur(s), jaartal van uitgifte, titel, plaats van uitgifte, uitgeverij, aantal bladzijden, aantal platen en/of tabellen (indien niet in de doorlopende paginering opgenomen). B.v.

EBEN, W., 1884. De weekdieren van België - Gent. Vuylsteke, 116 p., 7 pl.

Ingeval van een tijdschriftartikel moet de gestandaardiseerde afkorting van de naam van het tijdschrift gebruikt worden, b.v.:

SNACKEN, F., 1956. Eolisch zandtransport langs het Belgische strand. - Natuurwet. Tijdschr., 38(3-4): 89-99, pl. 6-7.

Indien het artikel een voor de wetenschap nieuw of zeldzaam gegeven bevat (b.v. een nieuwe soort voor een faunagebied, een belangrijke waarneming over de biologie van een species, ...) dan is een korte samenvatting in het Engels of het Frans zeer wenselijk. Ten alle tijde kan met de redacteur overlegd worden over bijkomende problemen.

